

EI R2009:10

Förnybara energikällor - åtkomst till och drift av näten

En analys av svensk lagstiftning i förhållande till
Förnybarhetsdirektivets artikel 16, med
förslag till författningsändringar

Energimarknads
inspektionen

Energimarknadsinspektionen
Box 155, 631 03 Eskilstuna

Energimarknadsinspektionen, EI R 2009:10

Författare: Christina Hjulström mfl

Copyright: Energimarknadsinspektionen
Rapporten är tillgänglig på www.ei.se

Tryckt i Eskilstuna 2009

Förord

I regleringsbrevet för år 2009 har Energimarknadsinspektionen (EI) fått i uppdrag att presentera en analys av behovet av författningsändringar till följd av reglerna om nättillträde i Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/28/EG av den 23 april 2009 om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor och om ändring och ett senare upphävande av direktiven 2001/77/EG och 2003/03/EG.

I rapporten kallar vi direktivet förenklat för Förnybarhetsdirektivet. Reglerna om nättillträde återfinns i artikel 16.

Uppdraget har skett efter samråd med Affärsverket svenska kraftnät.

I denna rapport går vi igenom de elva punkter som finns i artikel 16. Vi har bedömt varje mening i förhållande till svensk lagstiftning, och i några fall kommit fram till förslag på författningsändringar.

Christina Hjulström har varit projektledare för arbetet med rapporten. I projektgruppen har också deltagit Johan Carlsson, Alexandra Glimhall och Gunilla Åbrandt.

Eskilstuna den 8 oktober 2009

Yvonne Fredriksson
Generaldirektör

Christina Hjulström
Projektledare

Innehåll

1	Inledning	7
2	Sammanfattning	8
3	Förnybarhetsdirektivets syfte	9
4	Författningsförslag	10
4.1	Förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857)	10
4.2	Förslag till lag om ändring i naturgaslagen (2005:403)	13
5	Artikel 16 - Åtkomst till och drift av näten	14
5.1	Punkt 1	14
5.1.1	Sammanfattning	14
5.1.2	Bedömning	14
5.2	Punkt 2	17
5.2.1	Sammanfattning	17
5.2.2	Bedömning	18
5.3	Punkt 3	19
5.3.1	Sammanfattning	20
5.3.2	Bedömning	20
5.4	Punkt 4	21
5.4.1	Sammanfattning	21
5.4.2	Bedömning	21
5.5	Punkt 5	22
5.5.1	Sammanfattning	22
5.5.2	Bedömning	22
5.6	Punkt 6	23
5.6.1	Sammanfattning	23
5.6.2	Bedömning	23
5.7	Punkt 7	24
5.7.1	Sammanfattning	24
5.7.2	Bedömning	24
5.8	Punkt 8	25

5.8.1	Sammanfattning:	25
5.8.2	Bedömning	25
5.9	Punkt 9.....	26
5.9.1	Sammanfattning	26
5.9.2	Bedömning	27
5.10	Punkt 10.....	28
5.10.1	Sammanfattning	28
5.10.2	Bedömning	28
5.11	Punkt 11.....	29
5.11.1	Sammanfattning	29
5.11.2	Bedömning	29

1 Inledning

Syftet med denna rapport är, enligt uppdraget i Energimarknadsinspektionens (EI) regleringsbrev 2009, att efter samråd med Affärsverket svenska kraftnät presentera en analys av behovet av författningsändringar till följd av artikel 16 i EU:s direktiv om användningen av förnybar energi, (Förnybarhetsdirektivet) och att föreslå eventuella författningsändringar. Artikelns rubrik är Åtkomst till och drift av näten.

Energimyndigheten har nyligen lämnat två rapporter till regeringen med förslag på författningsändringar för genomförande av vissa delar av Förnybarhetsdirektivet. Rapporterna heter Ursprungsgarantier respektive Hållbarhetskriterier.

EI har genomfört uppdraget med hjälp av en referensgrupp med representanter från följande organisationer: Affärsverket svenska kraftnät, Energimyndigheten, Konkurrensverket, Svensk Energi, Svensk fjärrvärme, Svenska gasföreningen, Svensk Vindkraftförening och Sveriges Energiföreningars Riksorganisation. Referensgruppen har haft två möten, samt att gruppen också fått möjlighet att lämna skriftliga synpunkter på rapportens innehåll. EI:s projektgrupp har dessutom haft samråd med Svenska kraftnät.

2 Sammanfattning

Efter EI:s analys av behovet av författningsändringar till följd av reglerna om nättillträde i EU:s Förnybarhetsdirektiv, artikel 16, har vi kommit fram till att författningsändringar bör vidtas gällande några av punkterna i artikeln. De författningsändringar som vi föreslår återfinns i en samlad översikt i kapitel 4. De bedömningar som ligger till grund för förslagen återfinns under respektive punkt i kapitel 5.

EI:s samlade bedömning av förhållandet mellan Förnybarhetsdirektivets artikel 16 och rådande svensk lagstiftning är att artikeln till stora delar redan är införlivad. Huvudskälet till det är att produktionsanläggningarna i Sverige har en ovillkorlig rätt att mata in energi till elnäten på skäliga villkor som ska vara objektiva och icke-diskriminerande. Detsamma gäller för överföringen av el på näten.

De författningsändringar som vi föreslår handlar i huvudsak om ökat offentliggörande och om preciseringar av redan befintliga skyldigheter för gas- och elnätsföretagen.

3 Förnybarhetsdirektivets syfte

Förnybarhetsdirektivets syfte är att upprätta en gemensam ram för att främja användningen av energi från förnybara energikällor. Det anger bindande nationella mål för totala andelen energi från förnybara energikällor av den slutliga energianvändningen (brutto) och för andelen energi från förnybara energikällor inom transportsektorn.

Det innehåller bestämmelser om statistiska överföringar mellan medlemsstaterna, gemensamma projekt mellan medlemsstaterna och med tredjeländer, ursprungsgarantier, administrativa förfaranden, information och utbildning samt tillträde till elnätet för energi från förnybara energikällor (artikel 16). I direktivet fastställs dessutom hållbarhetskriterier för biodrivmedel och flytande bibränslen.

Direktivet inför ett allmänt bindande mål som innebär att 20 procent av energiförbrukningen ska komma från förnybara energikällor och ett bindande minimimål på att 10 procent av transportsektorns bränsleförbrukning ska täckas med bibränsle i varje enskild medlemsstat. Dessutom föreskrivs bindande nationella mål till 2020 som är förenliga med EU:s allmänna mål på 20 procent.

4 Författningsförslag

Nedan återfinns de författningsförslag som EI bedömer nödvändiga att införa i svensk lagstiftning för att den ska uppfylla artikel 16 i Förnybarhetsdirektivet. Förslagen berör ellagen och naturgaslagen.

4.1 Förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857)

Härigenom föreskrivs i fråga om ellagen (1997:857)

dels att 4 kap. 11 § och 8 kap. 2 § ska ha följande lydelse,
dels att det i lagen ska införas en ny paragraf, 1 kap. 6 a § av följande lydelse.

1 kap. 6 a § ellagen

Nuvarande lydelse	Föreslagen lydelse
	<i>Med förnybara energikällor enligt 4 kap. 11 § och 8 kap. 2 § denna lag avses sådana energikällor som anges enligt definitionen i artikel 2 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/28/EG av den 23 april 2009 om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor och om ändring och ett senare upphävande av direktiven 2001/77/EG och 2003/03/EG¹.</i>

¹ EUT L140/16, 5.6.2009 (Celex 32009L0028)

4 kap. 11 § ellagen

Nuvarande lydelse	Ny föreslagen lydelse
<p>Den som har nätkoncession skall på begäran utan dröjsmål lämna skriftlig uppgift om sin nättariff.</p> <p>Vid begäran om ny anslutning skall uppgift enligt första stycket lämnas inom skälig tid.</p> <p>Den som har nätkoncession skall offentliggöra sin nättariff till den del den avser avgifter och övriga villkor för överföring av el.</p> <p>Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om offentliggörande av nättariff enligt tredje stycket.</p>	<p>Den som har nätkoncession <i>ska</i> på begäran utan dröjsmål lämna skriftlig uppgift om sin nättariff.</p> <p>Vid begäran om ny anslutning <i>ska</i> uppgift enligt första stycket lämnas inom skälig tid.</p> <p><i>Vid begäran om anslutning av en anläggning som producerar el från förnybara energikällor ska den som har nätkoncession utöver uppgifterna enligt första och andra stycket även ange en tidplan för handläggning av en ansökan om anslutning samt tidplan för anslutning till nätet.</i></p> <p>Den som har nätkoncession <i>ska</i> offentliggöra sin nättariff till den del den avser avgifter och övriga villkor för överföring av el.</p> <p><i>Den som har nätkoncession ska offentliggöra standardregler för hur kostnaderna för teknisk anpassning ska bäras och fördelas vid anslutning till nätet.</i></p> <p><i>Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om tidplan enligt tredje stycket och om offentliggörande av nättariff enligt fjärde stycket.</i></p>

8 kap. 2 § ellagen

Nuvarande lydelse	Ny föreslagen lydelse
<p>Den systemansvariga myndigheten får i den utsträckning det behövs för att kunna utöva systemansvaret, beordra elproducenter att, mot marknadsmässig ersättning, öka eller minska produktionen av el.</p> <p>Om systemansvaret inte kan utövas genom åtgärder som nämns i första stycket, får den systemansvariga myndigheten, i den utsträckning det behövs för att kunna utöva systemansvaret, beordra innehavare av nätkoncession att begränsa eller avbryta överföring av el till elanvändare. I den utsträckning systemansvaret så medger skall begränsning och avbrytande av överföringen genomföras så rättvist som möjligt. Därvid skall, i den utsträckning det är möjligt, koncessionshavarens åtaganden beträffande leveranssäkerheten beaktas.</p> <p>Närmare föreskrifter om den systemansvarigas befogenheter enligt första och andra stycket meddelas av regeringen.</p>	<p>Den systemansvariga myndigheten får i den utsträckning det behövs för att kunna utöva systemansvaret, beordra elproducenter att, mot marknadsmässig ersättning, öka eller minska produktionen av el.</p> <p><i>Om den systemansvariga myndigheten, för att kunna utöva systemansvaret, vidtar betydande åtgärder för att minska andelen el från förnybara energikällor ska den systemansvariga myndigheten rapportera dessa åtgärder till nätmyndigheten samt ange vilka avhjälpande åtgärder man avser att vidta för att förhindra att andelen el från förnybara energikällor minskas mer än vad som är lämpligt.</i></p> <p>Om systemansvaret inte kan utövas genom åtgärder som nämns i första stycket, får den systemansvariga myndigheten, i den utsträckning det behövs för att kunna utöva systemansvaret, beordra innehavare av nätkoncession att begränsa eller avbryta överföring av el till elanvändare. I den utsträckning systemansvaret så medger <i>ska</i> begränsning och avbrytande av överföringen genomföras så rättvist som möjligt. Därvid <i>ska</i>, i den utsträckning det är möjligt, koncessionshavarens åtaganden beträffande leveranssäkerheten beaktas.</p> <p>Närmare föreskrifter om den systemansvarigas befogenheter</p>

	enligt första och andra stycket meddelas av regeringen.
--	---

Denna lag träder i kraft den 1 december 2010.

4.2 Förslag till lag om ändring i naturgaslagen (2005:403)

Härigenom föreskrivs i fråga om naturgaslagen (2005:403) att 6 kap. 1 § ska ha följande lydelse.

6 kap. 1 § naturgaslagen

Nuvarande lydelse	Ny föreslagen lydelse
<p>Avgifter och övriga villkor för sådan anslutning som avses i 3 kap. 5 § skall vara skäliga, objektiva och icke- diskriminerande.</p> <p>Vid utformandet av avgiften för en anslutning skall särskilt beaktas var den ledning eller anläggning som skall anslutas är belägen samt effekten i anslutningspunkten.</p> <p>Den som innehar en naturgasledning skall vid begäran om ny anslutning inom skälig tid lämna skriftlig uppgift om avgiften och övriga villkor för anslutningen.</p>	<p>Avgifter och övriga villkor för sådan anslutning som avses i 3 kap. 5 § <i>ska</i> vara skäliga, objektiva och icke- diskriminerande.</p> <p>Vid utformandet av avgiften för en anslutning <i>ska</i> särskilt beaktas var den ledning eller anläggning som <i>ska</i> anslutas är belägen samt effekten i anslutningspunkten.</p> <p>Den som innehar en naturgasledning <i>ska</i> vid begäran om ny anslutning inom skälig tid lämna skriftlig uppgift om avgiften och övriga villkor för anslutningen.</p> <p><i>Den som innehar naturgasledning ska offentliggöra avgifterna för anslutning.</i></p> <p><i>Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, tillsynsmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om offentliggörande av avgifter för anslutning enligt fjärde stycket.</i></p>

Denna lag träder i kraft den 1 december 2010.

5 Artikel 16 - Åtkomst till och drift av näten

Artikel 16 om åtkomst till och drift av näten innehåller 11 punkter. Nedan behandlas varje punkt för sig, med en bedömning av behovet av eventuella författningsändringar.

I kapitel 4 finns de föreslagna författningsändringarna samlade, därför upprepas de inte nedan.

Varje punkt inleds med texten från artikel 16 i direktivet. I sammanfattningen framgår vilket lagrum som ska ändras. I bedömningen görs sedan en mer ingående analys av punkten.

5.1 Punkt 1

”1. Medlemsstaterna ska vidta lämpliga åtgärder för att utveckla nätinфраstrukturen för transmission och distribution, intelligenta nät, lagringsanläggningar och elsystemet för att möjliggöra en säker drift av elsystemet, eftersom detta tillgodoser ytterligare utveckling av elproduktion från förnybara energikällor, inklusive sammankopplingar mellan medlemsstaterna, och mellan medlemsstaterna och tredjeländer. Medlemsstaterna ska även vidta lämpliga åtgärder för att påskynda godkännandeförfarandena för nätinфраstruktur och samordna godkännande av nätinфраstruktur med hjälp av administrativa förfaranden och planeringsförfaranden.”

5.1.1 Sammanfattning

Energimarknadsinspektionen bedömer att punkt 1 inte kräver ytterligare genomförandeåtgärder.

5.1.2 Bedömning

Enligt 3 kap. 1 § ellagen ansvarar ett företag som bedriver nätverksamhet för drift och underhåll och, vid behov, utbyggnad av sitt ledningsnät och, i tillämpliga fall, dess anslutning till andra ledningsnät. Företaget svarar också för att dess ledningsnät är säkert, tillförlitligt och effektivt och för att det på lång sikt kan uppfylla rimliga krav på överföring av el.

På Svenska kraftnäts hemsida www.svk.se finns information om nio pågående projekt som kommer att leda till såväl förstärkning av stamnätet

nationellt, som till förstärkningar mot andra medlemsstater och tredje land. Tillstånd att bygga och använda en linje lämnas av regeringen eller nätmyndigheten genom nätkoncession för linje. De nätföretag, cirka 170 stycken, som bedriver distribution till slutkund, har ett generellt tillstånd, nätkoncession för område, som ger företaget möjlighet att bygga ut och utveckla de lokala näten upp till och med en spänningsnivå på 20 kV utan ytterligare tillstånd från nätmyndigheten.

Under senare år har ellagen kompletterats med flera bestämmelser som främjar teknikutveckling och investeringar:

- Kravet på månadsvis avläsning av elmätare sedan 1 juli 2009 har medfört att i princip samtliga mätare i Sverige idag klarar fjärravläsning. Många mätare innehåller dessutom teknik som möjliggör andra funktioner.
- Funktionskravet i 3 kap. 9 a § ellagen, som innebär att inga avbrott får vara längre än 24 timmar fr.o.m. den 1 januari 2011, har påskyndat investeringar i näten.
- Samtliga nätföretag, utom Svenska kraftnät, ska enligt 3 kap. 9 c § ellagen årligen upprätta en risk- och sårbarhetsanalys avseende leveranssäkerheten i nätet jämte en åtgärdsplan som visar hur leveranssäkerheten ska förbättras.

Stamnätet och dess utbyggnad kontrolleras således av staten genom ägande, förvaltning och tillståndsgivning. Distributionsnäten har stor frihet att styra utvecklingen av näten. Incitament ges genom föreskrifter i ellagen och dess underordnade författningar. Direktivet bedöms till denna del vara implementerat.

Genom SFS 2009:653 infördes ett tredje stycke i 2 kap. 8 a § ellagen den 1 augusti 2009. Tillägget innebär att frågor som har prövats i ett mål eller ärende om tillstånd enligt miljöbalken inte behöver prövas på nytt i ärendet om nätkoncession. Om det i målet eller ärendet om tillstånd enligt miljöbalken finns en miljökonsekvensbeskrivning som beskriver de direkta och indirekta effekter på människors hälsa och miljö som linjen kan medföra, behöver det inte finnas någon särskild miljökonsekvensbeskrivning i koncessionsärendet.

Ändringen, som följer av prop. 2008/09:146 Prövning av vindkraft, bygger på ett förslag från Miljöprocessutredningens delbetänkande Prövning av vindkraft (SOU 2008:86). Samtidigt med ellagen genomfördes smärre ändringar i miljöbalken samt plan- och bygglagen. Ändringarna i plan- och bygglagen innebär dels att kravet på detaljplan för vindkraftverk begränsas till de situationer då ett vindkraftverk ska uppföras inom ett område där det

råder stor efterfrågan på mark för byggnader eller andra anläggningar (5 kap. 1 § andra stycket PBL), dels att kraven på bygglov för vindkraftverk ändras med hänsyn till teknikutvecklingen (8 kap. 2 § PBL).

Nätanslutningsutredningen föreslog i sitt betänkande Bättre kontakt via nätet – om anslutning av förnybar elproduktion (SOU 2008:13), att det interna nätet mellan anläggningar för elproduktion skulle få byggas och användas utan nätkoncession. Undantaget infördes den 1 januari 2009 genom SFS 2008:897. Undantaget är infört i 22 a § i förordningen (2007:215) om undantag från kravet på nätkoncession enligt ellagen. Genom undantaget har producenter av el från förnybara energikällor i många fall möjlighet att bygga ett eget nät utan att söka nätkoncession.

För de sträckningar nätkoncession alltjämt krävs ska, enligt 2 kap. 8 a § andra stycket ellagen, en miljökonsekvensbeskrivning alltid ingå i ansökan om nätkoncession för linje. Energinätsutredningen har i sitt slutbetänkande Koncessioner för el- och gasnät (SOU 2009:48) föreslagit att en miljökonsekvensbeskrivning endast regelmässigt ska krävas för luftledning med en spänning över 50 kV och för jordkabel med en spänning över 130 kV. I övriga fall ska berörd länsstyrelse i samband med samråd enligt 6 kap. 4 § miljöbalken avgöra om en miljökonsekvensbeskrivning krävs. Förslaget är för närvarande på remiss.

I samma utredning föreslås även att nätkoncessioner ska gälla tills vidare, i stället för som idag 25 år för område och 40 år för linje. Även om nätkoncessioner för linje föreslås kunna omprövas om vissa skäl är uppfyllda efter 40 år, så bör förslaget om det genomförs leda till en minskning av antalet koncessionsansökningar. Detta kommer att frigöra resurser hos såväl nätmyndigheten som nätföretagen och remissinstanserna för bl.a. de koncessionsansökningar som avser linjer som matar in el från förnybara energikällor.

Flera ytterligare förslag som rör inmatning av el från förnybara energikällor har lämnats av Nätanslutningsutredningen i Bättre kontakt via nätet – om anslutning av förnybar elproduktion (SOU 2008:13) samt Energinätsutredningen i delbetänkandet Nya nät för förnybar el (SOU 2009:2). Flera av förslagen har i olika grad fått kritik i remissomgången. En lagrådsremiss baserad på båda betänkandena väntas bli beslutad av regeringen den 1 oktober 2009.

Av ovanstående framgår att statliga utredningar har under de senaste åren föreslagit flera åtgärder för att påskynda godkännandeförfarandena för nätinfrastuktur och samordna godkännande av nätinfrastuktur. Några av

förslagen har redan införlivats i lagstiftningen, andra är på beredningsstadiet. Det är, innan införlivning har skett, svårt att bedöma vilka ytterligare åtgärder som är mest nyttiga och relevanta. Direktivet bedöms dock till denna del vara implementerat

5.2 Punkt 2

”2. I enlighet med krav som rör underhållet av nätets tillförlitlighet och säkerhet ska medlemsstaterna, på grundval av transparenta och icke-diskriminerande kriterier som fastställts av de behöriga nationella myndigheterna,

a) se till att de systemansvariga för transmissions- och distributionssystemen på sina territorier garanterar transmissionen och distributionen av el från förnybara energikällor,

b) sörja för att el från förnybara energikällor får antingen prioriterad åtkomst eller garanterad åtkomst till elnätet,

c) se till att de systemansvariga för transmissionssystemen då de avgör inmatningsordningen mellan produktionsanläggningarna prioriterar anläggningar som använder förnybara energikällor, i den mån säkerheten för driften av det nationella elsystemet tillåter det och på grundval av transparenta och icke-diskriminerande kriterier. Medlemsstaterna ska se till att lämpliga nät- och marknadsrelaterade driftsåtgärder vidtas så att andelen el från förnybara energikällor inte minskas mer än nödvändigt. Om betydande åtgärder vidtas för att minska andelen el från förnybara energikällor för att garantera säkerheten i det nationella elsystemet och en trygg energiförsörjning, ska medlemsstaterna se till att de systemansvariga rapporterar till de behöriga tillsynsmyndigheterna om dessa åtgärder och anger vilka avhjälpande åtgärder de har för avsikt att vidta för att förhindra att andelen el från förnybara energikällor minskas mer än vad som är lämpligt.”

5.2.1 Sammanfattning

Energimarknadsinspektionen bedömer att punkt 2 c kräver en genomförandeåtgärd, som innebär ett tillägg till 8 kap. 2 § ellagen och införande av en ny paragraf, 1 kap. 6 a § ellagen, som definierar vad som avses med förnybara energi källor. I övrigt kräver punkt 2 inga ytterligare genomförandeåtgärder.

5.2.2 Bedömning

Den svenska ellagstiftningen behandlar alla elproducenter lika och alla elproducenter har, enligt bestämmelserna i 3 kap. 6-7 §§ ellagen, alltid rätt att ansluta sina anläggningar till transmissions- eller distributionsnätet. Av 3 kap. 9 § ellagen följer vidare att den som har nätkoncession är skyldig att på skäliga villkor överföra el för annans räkning. Samtliga elproduktionsanläggningar, inklusive de som producerar förnybar el, har således en garanterad åtkomst till elnätet och är också garanterade transmission och distribution av den el som matas in. Bestämmelserna i punkten 2 a-b är således redan genomförda i den svenska lagstiftningen.

Ellagen är utformad så att alla produktionsanläggningar, inklusive de anläggningar som producerar förnybar el, har en ovillkorlig rätt att mata in el och få elen överförd på elnätet, se 3 kap. 9 § ellagen. Frågan om inmatningsordning blir därmed inte aktuell. Bestämmelsen i punkten 2 c första meningen är alltså redan genomförd i den svenska lagstiftningen, se även prop. 2002/03:85, s. 27, Vissa elmarknadsfrågor.

Enligt 8 kap. 1 § ellagen ska regeringen utse en myndighet som har det övergripande ansvaret för att elektriska anläggningar samverkar driftsäkert så att balans inom hela eller delar av landet kortsiktigt upprätthålls mellan produktion och förbrukning av el (systemansvarig myndighet). Regeringen har utsett Svenska kraftnät till systemansvarig myndighet. Av 8 kap. 4 § ellagen framgår vidare att en elleverantör endast får leverera el i uttagspunkter där någon har åtagit sig det ekonomiska ansvaret för att det nationella elsystemet tillförs lika mycket el som tas ut i uttagspunkten (balansansvar). Svenska kraftnät har bemanning dygnet runt för att se till att frekvensen i näten ständigt hålls mellan gränsvärdena 49,9 och 50,1 Hz. Genom så kallad balansreglering hanterar Svenska kraftnäts balanstjänst den obalans i nätet som uppkommer under själva drifttimmen.

Balansregleringen sker genom primärreglering och sekundärreglering. Primärreglering innebär att den fysiska balansen i elsystemet finjusteras genom att produktionen i ett antal vattenkraftverk automatiskt ökas eller minskas. Sekundär balansreglering är en manuell upp- eller nedgradering och sker i form av kraftaffärer med de balansansvariga som tecknat avtal med Svenska kraftnät om att delta i balansregleringen. De balansansvariga som har möjlighet att ändra sin produktion eller förbrukning under drifttimmen kan lämna bud om upp- eller nedreglering till Svenska kraftnäts balanstjänst. Balanstjänsten avropar sedan anbuden i prisordning efter behov. Regleringen har ett pris som sätts för varje leveranstimme och kostnaden för varje balansansvarigs obalans räknas ut i balansavräkningen som Svenska kraftnät svarar för. De balansansvariga har därför ekonomiska incitament för att planera så att de håller sina balanser.

Svenska kraftnäts modell för balansavräkning innebär att lämpliga nät- och marknadsrelaterade driftsåtgärder vidtas för att upprätthålla balansen i systemet. Samtliga elproduktionsanläggningar, inklusive de som producerar förnybar el, omfattas av modellen. Genom att de balansansvariga har incitament att planera för att hålla sina balanser säkerställs att balanstjänsten inte behöver vidta några större åtgärder för att hålla systemet i balans. Härigenom säkerställs också att andelen el som produceras från förnybara energikällor inte minskas mer än nödvändigt.

Bestämmelserna i punkten 2 c andra meningen är alltså i huvudsak redan genomförda. Det finns däremot inte någon skyldighet för de systemansvariga att rapportera till behörig tillsynsmyndighet om betydande åtgärder vidtas för att minska andelen el från förnybara energikällor för att garantera driftssäkerheten och en trygg energiförsörjning samt att ange vilka avhjälpande åtgärder de har för avsikt att vidta för att förhindra att andelen el från förnybara energikällor minskas mer än vad som är lämpligt. Bestämmelser om detta bör därför införas i ellagen.

Vad som avses med el från förnybara energikällor är inte definierat i ellagen. I detta sammanhang bör det ha samma innebörd som i Förnybarhetsdirektivet varför det föreslås att det införs en ny paragraf, 1 kap. 6 a § ellagen, som definierar vad som avses med förnybara energikällor.

5.3 Punkt 3

”3. Medlemsstaterna ska kräva att de systemansvariga för transmissions- och distributionssystemen utarbetar och offentliggör standardregler för hur kostnaderna för teknisk anpassning ska bäras och fördelas, såsom nätanslutningar och nätförstärkningar, förbättrad drift av nätet och föreskrifter om hur anslutningsreglerna ska tillämpas utan diskriminering, något som är nödvändigt för att integrera nya producenter som levererar el från förnybara energikällor till det sammankopplade nätet.

Reglerna ska baseras på objektiva, transparenta och icke-diskriminerande kriterier som tar särskild hänsyn till samtliga kostnader och fördelar förknippade med anslutningen av dessa producenter till nätet och de särskilda omständigheterna för producenter i avlägsna regioner och i regioner med låg befolkningstäthet. Reglerna får föreskriva om olika typer av anslutningar.”

5.3.1 Sammanfattning

Energimarknadsinspektionen bedömer att punkt 3 kräver genomförandeåtgärder som innebär en ändring av 4 kap. 11 § ellagen. I övrigt bedömer EI att punkt 3 inte kräver några genomförandeåtgärder.

5.3.2 Bedömning

Enligt bestämmelsen i första stycket av denna punkt ska det krävas att de systemansvariga för transmissions- och distributionssystemen utarbetar och offentliggör standardregler för hur kostnaderna för teknisk anpassning ska bäras och fördelas. Som exempel nämns nätanslutningar, nätförstärkningar och förbättrad drift. I 4 kap. ellagen finns bestämmelser om nättariffer, men inget uttryckligt krav i nämnda hänseende. För att införliva direktivets krav i denna del bör lämpligen 4 kap. 11 § ellagen, som bl.a. handlar om rätten till uppgifter om nättariffer, kompletteras med en bestämmelse om detta. Med nättariff förstås enligt ellagen avgifter och övriga villkor för överföring av el och för anslutning till en ledning eller ett ledningsnät, 1 kap. 5 § ellagen.

Förutom ovan nämnda krav tolkar EI den svenska översättningen på så sätt att det även ska krävas av de systemansvariga för transmissions- och distributionssystemen att de utarbetar och offentliggör föreskrifter om hur deras "anslutningskrav" ska tillämpas utan diskriminering. Ordet föreskrift är missledande då det leder tankarna till den föreskriftsrätt en myndighet kan få efter bemyndigande från regeringen. En sådan föreskriftsrätt kan inte ges till andra än myndigheter. I den engelska översättningen uttrycks kravet på följande sätt. "... and rules on the non-discriminatory implementation of the grid codes ... I den franska texten står det " ... et les règles relatives à la mise en oeuvre non discriminatoire des codes de réseau..."

Det som avses är därmed enligt EI att de standardregler som de systemansvariga för transmissions- och distributionssystemen ska utarbeta och offentliggöra enligt första stycket i punkten, ska tillämpas på ett icke diskriminerande sätt. I ellagen 4 kap. 1 § 2 stycket anges att nättarifferna ska vara objektiva och icke-diskriminerande. Bestämmelserna är därmed redan genomförda i denna del.

Även punkt 4 och 6 hänvisar till punkt 3. EI:s bedömningar i dessa hänseenden anges nedan under respektive punkt.

5.4 Punkt 4

”4. När så är lämpligt får medlemsstaterna kräva att de systemansvariga för transmissions- och distributionssystemen helt eller delvis bär de kostnader som avses i punkt 3. Medlemsstaterna ska se över och vidta nödvändiga åtgärder för att förbättra ramarna och reglerna för att bära och fördela de kostnader som avses i punkt 3 senast den 30 juni 2011 och därefter vartannat år för att säkerställa integrationen av nya producenter enligt den punkten.”

5.4.1 Sammanfattning

Energimarknadsinspektionen bedömer att punkt 4 i dagsläget inte kräver ytterligare genomförandeåtgärder.

5.4.2 Bedömning

EI konstaterar att den första meningen i punkten inte kräver några författningsändringar då den är frivillig. Svenska kraftnät har dock utrett frågan om bidrag till anslutningar behövs när förnybar elproduktion ska anslutas till stamnätet. Svenska kraftnät har i en rapport från april 2009 – Tröskeeffekter och förnybar energi (Dnr 1495/2008/AN46) – föreslagit att Svenska kraftnät tar ansvar för att nätförstärkningar av nationell betydelse och anslutning av stora förnybara elproduktionsanläggningar kommer till stånd. Genom att lämna bidrag till genomförandet av nätförstärkningen kan Svenska kraftnät lyfta av en ekonomisk risk från nätföretaget. Bidrag ska ges till nätföretaget för att dels täcka kostnaden för de producenter som förväntas tillkomma men som ännu inte har förbundit sig att ansluta, dels täcka nätföretagets kostnader för den del av förstärkningen som nätföretaget inte har nytta av förrän senare. Svenska kraftnät har även fått i uppdrag att ta fram författningsändringar med anledning av resultatet i denna rapport.

Med anledning av Svenska kraftnäts arbete enligt ovan anser EI inte att några författningsändringar bör föreslås innan detta uppdrag är slutfört.

I den andra meningen i punkt 4 krävs att medlemstaterna ser över och vidtar åtgärder för att förbättra ramarna och reglerna för den kostnadsdelning som avses i punkt 3. Även denna del omfattas av Svenska kraftnäts uppdrag.

5.5 Punkt 5

”5. Medlemsstaterna ska kräva att de systemansvariga för transmissions- och distributionssystemen ger de nya producenter av energi från förnybara energikällor som vill ansluta sig till systemet de omfattande och detaljerade uppgifter som krävs, däribland

- a) omfattande och detaljerade uppskattningar av anslutningskostnaderna,
- b) en rimlig och exakt tidsplan för mottagande och handläggning av ansökan om anslutning till nätet,
- c) en rimlig vägledande tidsplan för föreslagen anslutning till nätet.

Medlemsstaterna får tillåta att de producenter av el från förnybara energikällor som vill ansluta sig till nätet använder sig av en anbudsförfrågan för anslutningsarbetet.”

5.5.1 Sammanfattning

Energimarknadsinspektionen bedömer att punkt 5 kräver genomförandeåtgärder som innebär en ändring av 4 kap. 11 § ellagen och införande av en ny paragraf, 1 kap 6 a § ellagen, som definierar vad som avses med förnybara energi källor.

5.5.2 Bedömning

Enligt 4 kap. 11 § ska den som har nätkoncession på begäran och utan dröjsmål lämna skriftlig uppgift om sin nättariff. Vid begäran om ny anslutning ska uppgift lämnas inom skäligen tid. Regeringen har tidigare i prop. 2002/03:85, s. 27 f. Vissa elmarknadsfrågor, gjort bedömningen att denna bestämmelse omfattar ett krav på att nätinnehavaren ska förse nya producenter som vill bli anslutna till nätet uttömmande uppgifter om de kostnader som en sådan anslutning kan medföra. EI bedömer därför att kravet på att lämna omfattande och detaljerade uppskattningar av anslutningskostnaderna omfattas av nuvarande lagstiftning. Därmed är den del av bestämmelsen som avser uppgiftslämnande om kostnader för anslutning genomförd i den svenska ellagstiftningen. Någon bestämmelse som ålägger nätinnehavarna att lämna uppgifter om tidplan för handläggning av en ansökan om anslutning till nätet eller en tidplan för anslutning till nätet för anläggningar som producerar el från förnybara energikällor finns däremot inte. För att införliva direktivets krav i dessa delar bör ellagen kompletteras. Vad gäller definitionen av förnybara energikällor hänvisas till det som anförts ovan under punkten 2.

Den svenska lagstiftningen bygger på att nätinnehavaren själv svarar för anslutningsarbetet. Nätinnehavaren kan utföra arbetet i egen regi eller anlita en entreprenör. Oavsett på vilket sätt nätinnehavaren har utfört arbetet har producenten, om denne är missnöjd med den avgift som ska betalas för anslutningen, alltid rätt att begära prövning av avgiftens storlek hos EI. Om producenten är missnöjd med EI:s beslut har denne också rätt att överklaga beslutet hos allmän förvaltningsdomstol. Lagstiftningen innehåller alltså flera spärrar mot att producenter ska behöva betala oskäligen avgifter för sin anslutning. Regeringen har därför tidigare bedömt att det inte skulle medföra några nämnvärda förbättringar för producenten om denne själv fick rätt att svara för upphandlingen och avstått från att föreslå en sådan lagändring (prop. 2002/03:85, s. 28). EI finner inget skäl att göra någon annan bedömning nu.

5.6 Punkt 6

”6. Den kostnadsdelning som avses i punkt 3 ska ske genom en mekanism som baseras på objektiva, transparenta och icke-diskriminerande kriterier som tar hänsyn till de fördelar anslutningarna kan innebära för de producenter som ansluter sig i början och de som ansluter sig senare samt för de systemansvariga för transmissions- och distributionssystemen.”

5.6.1 Sammanfattning

Energimarknadsinspektionen bedömer att punkt 6 i dagsläget inte kräver ytterligare genomförandeåtgärder.

5.6.2 Bedömning

Idag finns inte den fördelningsmekanism av kostnader som avses i punkt 6. Nätföretagen har med stöd av ellagen rätt att utkräva en anslutningsavgift som speglar uppkomna merkostnader för anslutningen. Dagens utformning av anslutningsavgifter kan i vissa fall leda till en s.k. tröskeeffekt, vilket hämmar nyanslutningar. Med tröskeeffekt avses det förhållandet att den kraftproducent som ansluter sig till ett nät som saknar ledig kapacitet tvingas betala hela nätförstärkningskostnaden inklusive tillkommande kapacitet som producenten själv inte kan nyttja. De producenter som därefter ansluter till nätet kan ianspråkta denna lediga kapacitet utan särskild kostnad. Av denna anledning vill ingen producent vara först med att ansluta sig till ett sådant nät.

Under våren 2009 lämnade Svenska kraftnät förslag på åtgärder för att reducera tröskeeffekten för förnybar kraftproduktion. Svenska Kraftnät ska i samarbete med Energimarknadsinspektionen under hösten 2009 lämna

förslag på eventuella författningsändringar kopplade till det givna förslaget. I övrigt hänvisas till vad som anförts ovan under punkt 4.

5.7 Punkt 7

”7. Medlemsstaterna ska se till att transmissions- och distributionsavgifterna inte innebär diskriminering av el från förnybara energikällor, särskilt inte el från förnybara energikällor i avlägsna regioner, till exempel öregioner, och i regioner med låg befolkningstäthet. Medlemsstaterna ska se till att transmissions- och distributionsavgifterna inte innebär diskriminering av gas från förnybara energikällor.”

5.7.1 Sammanfattning

Energimarknadsinspektionen bedömer att punkt 7 inte kräver ytterligare genomförandeåtgärder.

5.7.2 Bedömning

EI tolkar denna punkt som att den enbart gäller elnätet, och inte naturgasnätet. Kapitel 4 i ellagen innehåller bestämmelser om nättariffer. Med nättariff avses, enligt definitionen i 1 kap. 5 § ellagen, avgifter och övriga villkor för överföring av el och för anslutning till en ledning eller ett ledningsnät. Enligt 4 kap. 1 § andra stycket ska nättarifferna vara objektiva och icke-diskriminerande. I förarbetena till de ändringar i 4 kap. 1 § ellagen som genomfördes genom SFS 2005:404, och som trädde i kraft den 1 juli 2005, (prop.2004/05:62, Genomförande av EG:s direktiv om gemensamma regler för de inre marknaderna för el, naturgas m.m, sid. 268) uppges följande:

”I andra stycket föreskrevs tidigare att nättariffer skall vara utformade på sakliga grunder. Med detta avsågs att de skulle vara objektiva och icke-diskriminerande. Dessa ord har nu satts in i lagtexten.

Vad gäller kravet på objektivitet syftar det till en korrekt fördelning av det totala avgiftsbeloppet enligt tariffen mellan berörda kunder och kundkategorier. Avgifterna får vara olika mellan olika kundkategorier men de olika avgiftsnivåerna måste någorlunda reflektera de kostnader som nätföretaget har för respektive kundkategori. Något osakligt gynnande av en kundkategori på bekostnad av en annan kategori får alltså inte förekomma.

Inom varje kundkategori ska sedan den principiella utformningen av nättariffen vara likadan för alla kunder om det inte finns objektiva faktorer som talar för något annat.

Att tariffen ska vara icke-diskriminerande innebär att någon hänsyn inte får tas vid tariffsättningen till från vilken leverantör den överförda elen kommer eller från vilket land elen kommer. I detta ligger bl.a. att nätföretaget inte får gynna kunder som köper sin el från ett företag inom nätföretagets koncern.”

Enligt 4 kap. 1 § femte stycket får regeringen, eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten meddela närmare föreskrifter om utformningen av nättariffer. EI har tillsyn över bestämmelserna i 4 kapitlet ellagen och kan meddela de förelägganden som behövs för att trygga efterlevnaden av de föreskrifter och villkor som omfattas av tillsynen (12 kap. 1, 3 och 3 a §§ ellagen).

Genom bestämmelserna i 4 kap. 1 § ellagen är punkt 7 således redan införlivad i svensk lagstiftning.

5.8 Punkt 8

”8. Medlemsstaterna ska se till att de avgifter som systemansvariga för transmissions- och distributionssystemen tar ut för transmission och distribution av el från anläggningar som använder energi från förnybara energikällor motsvarar realiserbara kostnadsfördelar som uppkommer genom anläggningens anslutning till nätet. Sådana kostnadsfördelar kan uppstå genom direkt användning av ett lågspänningsnät. ”

5.8.1 Sammanfattning:

Energimarknadsinspektionens bedömer att punkt 8 inte kräver ytterligare genomförandeåtgärder.

5.8.2 Bedömning

I 3 kap. 15 § ellagen, som har rubriken Ersättning vid inmatning av el, föreskrivs i första stycket att en innehavare av en produktionsanläggning har rätt till ersättning av den koncessionshavare till vars ledningsnät anläggningen är ansluten. Ersättningen ska motsvara dels 1) värdet av den minskning av energiförluster som inmatningen av el från anläggningen medför i koncessionshavarens ledningsnät, dels 2) värdet av den reduktion av dennes avgifter för att ha sitt ledningsnät anslutet till annan koncessionshavarens ledningsnät som blir möjlig genom att anläggningen är ansluten till ledningsnätet.

Enligt andra stycket får regeringen meddela närmare föreskrifter om beräkningen av ersättningen enligt första stycket. Sådana föreskrifter finns

i 11 § elförordningen (1994:1250). Där stadgas att ersättningen ska beräknas enligt följande:

Värdet under 1) ska beräknas utifrån den minskning av energiförlusterna i nätkoncessionshavarens ledningsnät som uppstår på grund av att anläggningen matar in el på nätet och ersätts i förhållande till mängden inmatad el samt till när denna inmatning sker.

Vid beräkning av värdet under 2) ska följande bedömningsgrunder beaktas:

- a. Produktionsanläggningens effektleveransförmåga.
- b. Produktionsanläggningens driftsäkerhet och den överenskommelse som kan finnas mellan nätkoncessionshavaren och anläggningshavaren om när produktionsanläggningen planeras vara i drift.
- c. Mängden inmatad elektrisk energi samt när denna inmatning sker.

Tvister i frågor som avses i 3 kap. 15 § första stycket prövas av nätmyndigheten (EI).

I 3 kap. 15 § ellagen görs ingen åtskillnad mellan vilket slag av produktionsanläggning som matar in elen när det gäller rätten till ersättning och vad den ska motsvara. Någon sådan åtskillnad görs inte heller i 11 § elförordningen som innehåller närmare bestämmelser om hur ersättningen enligt 3 kap. 15 § ellagen ska beräknas. Tvister i fråga om ersättning vid inmatning av el kan bli föremål för prövning av nätmyndigheten i enlighet med sista stycket i nämnda paragraf. Ett sådant beslut kan överklagas till allmän förvaltningsdomstol (13 kap. 5 § ellagen).

Bestämmelserna i punkt 8 är således redan genomförda i svensk lagstiftning.

5.9 Punkt 9

”9. I relevanta fall ska medlemsstaterna göra en bedömning av behovet av en utbyggnad av nuvarande infrastrukturer inom gasnäten för att underlätta integreringen av gas från förnybara energikällor.”

5.9.1 Sammanfattning

Energimarknadsinspektionen bedömer att punkt 9 inte kräver ytterligare genomförandeåtgärder.

5.9.2 Bedömning

I Sverige sker prövningen av behovet av en utbyggnad av den befintliga infrastrukturen inom gasnätet i samband med tillståndsprövningen av byggande av naturgasledning. Enligt 2 kap. 1 § naturgaslagen är det regeringen som lämnar tillstånd till byggande av naturgasledning.

Regeringen har genom olika stödsystem skapat förutsättningar för att underlätta för biogasen i det svenska naturgassystemet. En större mängd biogas i det svenska gasnätet kan på sikt bl.a. öka försörjningstryggheten och bidra till uppsatta klimat- och miljömål.

De pågående utbyggnadsplanerna för naturgasnätet i Sverige kan delas in i planer som utvecklar det inhemska naturgasnätet genom utbyggnad, och planer som syftar till att bygga fler inkopplingspunkter till det befintliga svenska naturgasnätet.

Vad gäller utbyggnadsplaner för det inhemska naturgasnätet har tre separata koncessionsansökningar lämnats in för förlängning av ledningen från Gislaved/Gnosjö till Oxelösund via Jönköping och Boxholm. Koncessionsansökan från Gislaved/Gnosjö till Jönköping har tillstyrkts av EI och bereds för närvarande av regeringen, som kommer att fatta beslut om ansökan. Koncessionsansökningarna för resterande sträckning har inte kommit lika långt. Koncessionsansökan för sträckan Jönköping-Oxelösund har skickats ut på remiss men E.ON har valt att avvakta resultatet på sträckan Gislaved/Gnosjö till Jönköping innan man går vidare i processen. Samma sak gäller för sträckan upp till Örebro.

När det gäller utbyggnad av fler inkopplingspunkter till det befintliga svenska naturgasnätet har E.ON Gas Sverige AB i samarbete med Verbundnetz Gas och DONG Energy planer på att bygga en transmissionsledning som ska förbinda Tyskland med Danmark och Sverige. Projektet kallas för Baltic Gas Interconnector. Tillstånd för den svenska delen av projektet beviljades av regeringen år 2004.

Ett andra projekt för att skapa ytterligare tillförselkanaler till Sverige är en koncessionsansökan som det norska statliga bolaget Gassco och svenska Swedegas lämnade i januari 2008 till EI. Ansökan gäller en gasledning (Skanled) som är tänkt att förbinda naturgasnäten mellan Norge, Danmark och Sverige. I Sverige skulle gasledningen ansluta till raffinaderiet i Lysekil och till naturgasnätet vid Stenungsund och Varberg. Med anledning av kreditoron och det allmänna osäkra ekonomiska läget som präglat 2009 har dock Skanledprojektet stoppats tillsvidare. Det är möjligt att projektet kan komma att återupptas när förutsättningarna förbättras.

5.10 Punkt 10

”10. I relevanta fall ska medlemsstaterna kräva att systemansvariga för transmissions- och distributionssystemen inom sina territorier offentliggör tekniska bestämmelser i enlighet med artikel 6 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/55/EG av den 26 juni 2003 om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas ⁽²⁾, särskilt vad avser nätanslutningsbestämmelser som inbegriper krav rörande gasens kvalitet, lukt och tryck. Medlemsstaterna ska även kräva att systemansvariga för transmissions- och distributionssystemen offentliggör avgifterna för anslutning till förnybara gaskällor på grundval av transparenta och icke-diskriminerande kriterier.”

5.10.1 Sammanfattning

Energimarknadsinspektionens bedömer att punkt 10 kräver en genomförandeåtgärd i 6 kap. 1 § naturgaslagen.

5.10.2 Bedömning

Idag finns inte någon uttrycklig bestämmelse om gaskvaliteten i naturgaslagen. Hitintills har detta faktum inte inneburit några praktiska problem för aktörerna på den svenska gasmarknaden. Den danska importerade naturgasen har i praktiken styrt kvaliteten på annan gas som matats in på naturgasnätet på västkusten. Men i takt med att fler gasproducenter, framförallt biogasproducenter, vill föra in sin gas på naturgasnätet på västkusten, och då det i framtiden kan bli aktuellt att föra in annan naturgas än den danska i naturgasnätet, desto mer angeläget blir det att reglera gaskvaliteten.

Trots att det inte finns någon bestämmelse i naturgaslagen om gaskvaliteten tas frågan om kvaliteten upp i förarbetena till lagstiftningen. I prop. 2004/2005:62, sid. 197 - Genomförande av EG:s direktiv om gemensamma regler för de inre marknaderna för el och naturgas, m.m. - sägs att innehavaren av en naturgasledning har rätt att ställa krav på kvaliteten på den gas som ska matas in i ledningen. Om gasen inte har den kvalitet som krävs är den inte att betrakta som naturgas och ledningsinnehavaren har därmed heller ingen skyldighet att överföra gasen i ledningssystemet, enligt propositionen.

Innan regeringen inför en lagbestämmelse som anger hur ett offentliggörande av kvalitetskrav ska gå till, bör man först i lag reglera

² EUT L 176, 15.7.2003, s. 57

1. vem det är som ska bestämma vilken gaskvalitet som ska gälla,
2. hur kvalitetskraven ska utformas och
3. hur gas ska hanteras som inte uppfyller kvalitetskraven.

Vad gäller andra meningen i punkten bedömer EI att naturgaslagen behöver kompletteras med en ny bestämmelse om offentliggörande av anslutningsavgifter. Enligt 1 kap. 2 § naturgaslagen är biogas naturgas i naturgaslagens mening. Bestämmelserna om avgifter för anslutning enligt 6 kap. 1 § och 3 kap. 5 § naturgaslagen gör inte någon skillnad på huruvida gasen är förnybar eller inte. Anslutning ska ske på skäliga villkor. Anslutningsavgifter ska vara skäliga, objektiva och icke-diskriminerande. Naturgaslagen innehåller dock ingen bestämmelse om offentliggörande av anslutningsavgifter, varför en sådan bestämmelse bör införas för att uppfylla direktivet i denna del.

5.11 Punkt 11

”11. Medlemsstaterna ska i sina nationella handlingsplaner för energi från förnybara energikällor göra en bedömning av behovet av ny infrastruktur för fjärrvärme och fjärrkyla från förnybara energikällor för att det i artikel 3.1 angivna nationella målet för 2020 ska uppnås. Medlemsstaterna ska i relevanta fall och i enlighet med denna bedömning vidta åtgärder för att utveckla en fjärrvärmeinfrastruktur som lämpar sig för utvecklingen av produktion av värme och kyla i stora anläggningar för biomassa, solenergi och geotermisk energi.”

5.11.1 Sammanfattning

Energimarknadsinspektionen bedömer att punkt 11 inte kräver ytterligare genomförandeåtgärder.

5.11.2 Bedömning

I direktivets artikel 4 finns närmare bestämmelser om de nationella handlingsplaner för energi från förnybara energikällor som nämns i denna punkt, och vad dessa ska innehålla.

Målet i artikel 3.1 anges på följande sätt: Medlemsstaterna ska se till att deras andel energi från förnybara energikällor av den slutliga energianvändningen (brutto) år 2020, beräknad i enlighet med artiklarna 5-11, minst motsvarar deras nationella övergripande mål för andelen energi från förnybara energikällor under det året, i enlighet med vad som anges i tredje kolumnen i tabellen I del A. Dessa bindande nationella övergripande mål stämmer överens med målet om att minst 20 procent av gemenskapens

slutliga energianvändning (brutto) ska komma från förnybara energikällor 2020. För att de mål som fastställs i denna artikel lättare ska kunna uppnås ska varje medlemsstat främja och uppmuntra energieffektivitet och energisparande.

När det gäller frågan om behovet av en ny infrastruktur för fjärrvärme och fjärrkyla från förnybara energikällor för att uppnå det nationella målet enligt artikel 3.1 i direktivet kan följande sägas. EI har tillsammans med Statens energimyndighet utarbetat en rapport, EI R2009:07, Uppvärmning i Sverige 2009. I rapporten har utvecklingen på fjärrvärmemarknaden i relation till konkurrerande alternativ med avseende på priser, konkurrens och miljö analyserats. Fjärrvärme har varit den vanligaste uppvärmningsformen för uppvärmning och varmvatten i Sverige sedan 2001. Under 2007 användes 42,2 TWh fjärrvärme för uppvärmning och varmvatten (rapporten sid. 12).

Det finns drygt två hundra fjärrvärmeföretag i Sverige. Företagen har ofta unika förutsättningar som påverkar deras produktion och leverans av värme. Det gäller allt från storleken på nätet och vilka bränslen man har till tillgå till vilken prissättningsfilosofi man tillämpar (rapporten sid. 15).

Enligt slutsatserna i rapporten är det inte möjligt att ta fram ett generellt miljövärde för fjärrvärme. Varje enskilt system är lokalt, avgränsat och unikt med varierande sammansättning av sina produktionsanläggningar. Fjärrvärme produceras med alla tänkbara insatsbränslen samt med elpannor, värmepumpar och sol. Ofta finns merparten av dessa olika produktionsmöjligheter inom samma fjärrvärmesystem. Många fjärrvärmesystem använder dessutom spillvärme från intilliggande industrier som till exempel stålverk, massafabriker och raffinaderier. Förlusterna i fjärrvärmenäten varierar också. Miljöprestandan blir således unik för varje fjärrvärmenät. I rapporten redovisas ett nationellt medel för landets totala fjärrvärmeproduktion i bilaga 2 (tabell 10).

I rapporten finns också två "typsystem" redovisade som är vanligt förekommande. Det första typsystemet utgörs av 90 procent biobränsleeldat värmeverk och 10 procent oljeeldat värmeverk. Denna uppbyggnad är vanlig i mindre orter. Det andra typsystemet utgörs av 50 procent avfallseldat värmeverk, 40 procent bioeldat värmeverk och 10 procent oljeeldat värmeverk. Detta speglar ett större system med avfallsförbränning. Antalet möjliga system är oändligt (rapporten sid. 41).

Statens energimyndighet har fått i uppdrag av regeringen att ta fram ett förslag till nationell handlingsplan för förnybar energi enligt artikel 4 i Förnybarhetsdirektivet.

El:s uppfattning är att det är medlemsstaterna som, i sina nationella handlingsplaner, ska göra bedömningen om det finns behov av en ny infrastruktur för fjärrvärme och fjärrkyla från förnybara energikällor för att uppnå det nationella målet för 2020 enligt artikel 3.1. Det är utifrån denna bedömning, och i relevanta fall, som åtgärder ska vidtas för att utveckla en fjärrvärmeinfrastruktur på sätt som anges i andra meningen i punkten 11.

ENERGIMARKNADSINSPEKTIONEN

Box 155 • 631 03 Eskilstuna • Besöksadress Kungsgatan 43

Telefon 016-16 27 00 • Telefax 016-16 27 01

registrator@ei.se • www.ei.se

Org.nr 202100-5695